

Kirjallinen kysymys KK 670/2022 vp

Arja Juvonen ps

Kirjallinen kysymys kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäisemisestä, takaisinperinnän onnistumisesta sekä yhteistyön loppumisesta Sambian kanssa

Eduskunnan puhemiehelle

Tämä kirjallinen kysymys on jatkoa kirjallisille kysymyksille KK 230/2019 vp ja KK 778/2020 vp.

Aiemmassa kirjallisessa kysymyksessä puututtiin kehitysavun väärinkäyttöksiin mm. Sambiassa ja Kirgisiassa. Suomi päätti lopettaa vuonna 2019 yli 45 vuotta kestäneen kahdenkeskisen kehitysavun Sambiaan. Viimeinen kehitysavun maksuerä maksetaan vuonna 2023.

Suomen ja Sambian yhteistyötä ovat varjostaneet kehitysyhteistyöhön liittyvät väärinkäytökset (Yle 13.10.2016 ja 18.2.2019). Sambiassa epäilyt kohdistuivat Suomen tukemiin maatalous- ja sosiaaliturvaohjelmiin. Ohjelmien kautta jaettuja avustuksia kavallettiin.

Väärinkäytöksiä todettiin myös Kirgisian kohdalla, jossa maan oikeusapujärjestelmän kehittämiseen tarkoitettu tuki päättyi kansainvälisen verkkorikollisuuden kautta väärään osoitteeseen. Tapaukset ovat olleet tutkinnassa. (7.3.2019, valtioneuvosto.fi)

Suomi budjetoit kehitysapuun 1 343 miljoonaa euroa vuonna 2022, josta ulkoministeriön hallinnoiman kehitysyhteistyön osuus oli 772 miljoonaa euroa. Ulkoministeriö tarkkailee rahojen käyttöä.

Ulkoministeriö selvittää kaikki epäilyt ja väärinkäytetyt varat peritään takaisin. Väärinkäyttöepäilyistä ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle. Rikosepäilyistä tehdään lisäksi tarvittaessa ilmoitus poliisille. Ulkoministeriö on kehittänyt kehitysyhteistyön riskienhallintaa, väärinkäyttöepäilyjen käsittelyä ja takaisinperintää viime vuosien aikana. Vuonna 2015 laaditussa normissa kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäiseminen sekä väärinkäyttöepäilyjen ilmoittaminen ja selvittäminen, annetaan sitovia toimintaohjeita siitä, miten väärinkäyttöä ehkäistään sekä kuinka ulkoasiainhallinnossa tulee menetellä, kun kehitysyhteistyössä ilmenee väärinkäyttöepäily. Lisäksi vuonna 2019 laaditussa takaisinperintäohjeessa selkeytetään takaisinperintäprosessia ja saatavien seurantaa. (Kirjallisen kysymyksen vastaus KKV 778/2020 vp)

Kirjallinen kysymys KK 670/2022 vp

Huolimatta vuonna 2015 laaditusta normista kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäisemiseksi väärinkäytöksiä esiintyy yhä.

Tammikuussa 2023 uutisoitiin, että Suomen rahoittamissa kehitysapuhankkeissa on valunut rahaa myös väärin tarkoituksiin, kuten tansanialaisille virkamiehille maksettaviin avustuksiin, hämäriin konsulttipalkkioihin ja ravintolakuluihin sekä täydeltä huijaukselta vaikuttavaan aurinkoenergiahankkeeseen. (Kauppalehti 4.1.2023)

Tammikuussa 2023 uutisoitiin ulkoministeriön myöntämästä rahoituksesta Afrikan keskuspankille, johon oikeuskansleri Tuomas Pöysti antoi ratkaisunsa.

Ulkoministeriö lähetti kehityspankille ilmoituksen Suomen osallistumisesta pankin pääomankorotukseen sen jälkeen, kun raha-asianvaliokunta oli puoltanut osallistumista. Suomi sitoutui maksamaan vuosina 2021–2028 osakkeista yhteensä yli 29 miljoonaa euroa ja sitoutui vastaamaan reilun 458 miljoonan euron suuruudesta takuupääomasta. Asiaa ei kuitenkaan käsitelty valtioneuvoston yleisistunnossa.

Oikeuskansleri kiinnittää ulkoministeriön huomiota muun muassa oikean sisältöisiin ohjeisiin. Hän myös kiinnittää ulkoministeriön alivaltiosihteerin, joka allekirjoitti sitoumuskirjeen, ja yksikönpäällikön, joka esitteli ehdotuksen raha-asiaivaliokunnalle, huomiota säädetyn päätöksen tekomenettelyn noudattamiseen. Oikeuskansleri Tuomas Pöysti antoi asiasta ratkaisun 27.12.2022 ja totesi ulkoministeriön menettelleen virheellisesti. (Iltalehti 1.1.2023)

Huolimatta tehostetuista ohjelmista ohjeistuksen virheellisyys on aiheuttanut sen että jopa ministeriön sisällä on menetelty virheellisesti.

Yhtä lailla väärinkäytökset myönnettyjen kehitysyhteistyörahojen käytössä vaatisivat välitöntä puuttumista. Kun väärinkäytöksiä havaitaan joidenkin valtioiden taholta, tulisi rahan myöntäminen viimeistään silloin välittömästi lakkauttaa. Suomen ei tule mahdollistaa suomalaisten antamien rahojen väärinkäyttöä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus toimii kehitysyhteistyön väärinkäyttöön syyllistyneiden valtioiden kanssa ja miten kehitysyhteistyön loppuminen Sambian kanssa etenee vuonna 2023,

miten hallitus kokee vuonna 2015 laaditun normin kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäisemisestä sekä väärinkäyttöepäilyjen ilmoittamisesta ja selvittämisestä auttaneen väärinkäytösten torjunnassa,

miten hallitus kokee takaisinperintäohjeen selkeyttämisen vaikuttaneen takaisinperinnän tehostamiseen, kuinka paljon väärinkäytettyjä kehitysyhteistyövaroja on tällä hetkellä perinnässä ja miten perintä on onnistunut ja

Kirjallinen kysymys KK 670/2022 vp

mihin toimiin hallitus on ryhtynyt ulkoministeriön ohjeiden ja ohjeistuksen oikeellisuuden varmistamiseksi?

Helsingissä 12.1.2023

Arja Juvonen ps